



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 192/04-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. decembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Eduarda Báránya a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť Doroty Vargovej, bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. R. Ž., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 169/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 169/00 p o r u š i l základné právo Doroty Vargovej, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 169/00 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. Dorote Vargovej priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 15 000 Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Dorote Vargovej priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 9 340 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsať slovenských korún), ktorú je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť advokátovi JUDr. R. Ž., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 4. novembra 2004 č. k. I. ÚS 192/04-7 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť Doroty Vargovej, bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. R. Ž., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 169/00.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že proti sťažovateľke bola 25. januára 2000 podaná na okresnom súde žaloba o zaplatenie 6 005 Sk s prísl. (ako neoprávneného majetkového prospechu). Toto súdne konanie nebolo na súde prvého stupňa doteraz skončené. Podľa tvrdenia sťažovateľky sa vo veci uskutočnilo (30. septembra 2004) „... iba jediné pojednávanie, kde som sa mohla k veci vyjadriť a účinne brániť svoje práva“. Na prietahy v konaní podala sťažovateľka 7. októbra 2004 sťažnosť adresovanú predsedovi okresného

súdu. Postup okresného súdu v predmetnom súdnom konaní považuje sťažovateľka za porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

3. Sťažovateľka okrem vyslovenia porušenia práv podľa označených článkov ústavy a dohovoru a prikázania okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk, pretože „... sa jedná o spor majetko-právneho charakteru, mám naliehavý záujem na tom, aby vec bola operatívne rozhodnutá. Pretože s odstupom času sa komplikuje moje procesné postavenie z dôvodu možných personálnych zmien u žalobcu, straty dôležitých listín, organizačných zmien u žalobcu a podobne.

Z celej veci som dlhodobo nervózna a frustrovaná. Vinou postupu súdu nemôžem účinne brániť svoje práva v uvedenom konaní. Svoju nervozitu prenášam aj na rodinné pomery“. Zároveň žiadala, aby jej ústavný súd priznal náhradu trov konania.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci 29. novembra 2004 písomne vyjadril okresný súd (Spr. 1601/04) zastúpený jeho predsedom a k tomu vyjadreniu zaujal stanovisko 6. decembra 2004 právny zástupca sťažovateľky.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva podľa označených článkov ústavy a dohovoru. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci (napr. I. ÚS 157/02, I. ÚS 66/03, I. ÚS 49/04).

II.

Zo sťažnosti, písomných vyjadrení účastníkov konania a spisu okresného súdu sp. zn. 22 C 169/00 ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav predmetného konania:

Proti sťažovateľke podal SLOVRES, a. s., závod Košice (ďalej len „žalobca“) 25. januára 2000 na okresnom súde žalobu o zaplatenie 6 005 Sk s príslušenstvom (ako neoprávneného majetkového prospechu z titulu neoprávnene vyplatenej mzdy).

Žaloba bola 1. februára 2000 zaslaná sťažovateľke na vyjadrenie (vyjadrenie doručené okresnému súde 18. februára 2000 a následne zaslané 2. marca 2000 žalobcovi).

Okresný súd 17. januára 2001 predvolal účastníkov na pojednávanie, ktorého termín stanovil na 30. január 2001. Predvolanie bolo doručené sťažovateľke a právnym zástupcom účastníkov konania.

Na žiadosť právneho zástupcu žalobcu z 30. januára 2000 bolo pojednávanie odročené na neurčito.

Opatreniami predsedu okresného súdu z 20. marca 2001, z 27. júna 2001 a z 15. februára 2002 bola predmetná vec „presunutá“ (podľa § 2 ods. 2 Spravovacieho poriadku) do súdneho oddelenia najprv JUDr. M. P., potom JUDr. A. B. a napokon opäť JUDr. M. P.

Okresný súd 7. júna 2003 vyzval žalobcu na predloženie listín uvedených vo vyjadrení sťažovateľky k žalobe (zásielka bola 6. augusta 2003 vrátená poštou ako nedoručená).

Opätovná výzva okresného súdu z 29. apríla 2004 bola právnenému zástupcovi žalobcu doručená 5. mája 2004 (žalobca predložil požadované listiny 21. mája 2004).

Okresný súd 30. júna 2004 predvolal účastníkov konania na pojednávanie, ktorého termín stanovil na 30. september 2004 (doručené sťažovateľke, žalobcovi a jeho právnenému zástupcovi).

Okresný súd 16. júla 2004 oznámil účastníkom konania, že predmetná vec bola pridelená sudkyňi JUDr. E. B.

Na pojednávaní konanom 30. septembra 2004 boli vykonané prednesy oboch právnych zástupcov a k predmetu veci bola vypočutá sťažovateľka. Pojednávanie bolo odročené na neurčito, aby sa okresný súd mohol oboznámiť s listinami predloženými mu na pojednávaní.

Okresný súd 12. novembra 2004 predvolal účastníkov na pojednávanie, ktorého termín stanovil na 16. december 2004.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 196/00 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“, resp. v čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

2. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení z 29. novembra 2004 vykonal chronologický prehľad procesných úkonov súdu v doterajšom konaní a uviedol, že «... je nutné pripustiť, že k určitým prietáhom v konaní došlo. Tieto boli spôsobené objektívnymi dôvodmi, a to opakovanou zmenou zákonných sudkýň z vyššie uvedených dôvodov, dlhodobou práceneschopnosťou JUDr. M. P., ktorá vo veci konala, ako aj enormnou zaťaženosťou všetkých vo veci konajúcich sudkýň.

Zároveň si dovoľujem poukázať na niektoré skutočnosti, ktoré s podanou ústavnou sťažnosťou v danom konaní súvisia. V predmetnej sťažnosti sťažovateľka konštatuje, „že z celej veci som dlhodobo nervózna a frustrovaná... Veci som sa pokúšala riešiť aj sťažnosťou u predsedu súdu.“ Skutočnosť je však taká, že štátnej správe súdu bola sťažnosť v danom konaní doručená dňa 7. 10. 2004, teda v rovnaký deň, ako sťažnosť ústavná a paradoxne v čase, keď už prebehlo pojednávanie (30. 9. 2004). Sťažovateľka teda dlhodobo prietahmi v konaní trpela a bola nimi frustrovaná, ale sťažnosť podala až v čase, keď jej frustrácia mohla byť už konaním súdu odstránená. V uvedenom postupe možno tak vidieť známky účelovosti podania ústavnej sťažnosti, keď navyše v odpovedi na sťažnosť,

adresovaní štátnej správe súdu, som konštatoval, že vec budem sledovať do jej právoplatného skončenia.

Vzhľadom na predmet sporu sa navyše domnievam, že tento nie je a nebol spôsobilý zasiahnuť do života sťažovateľky takým výrazným spôsobom, ktorý by odôvodňoval priznanie finančného zadosťučinenia v požadovanej sume, ktoré tiež podľa sťažovateľky má slúžiť na pokrytie výdajov nevyhnutne vynaložených na bránenie svojho práva.»

3. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu v reakcii (zo 6. decembra 2004) na toto vyjadrenie okresného súdu uviedla:

1. „... Samotný porušiteľ práva vo svojom vyjadrení k sťažnosti uznáva, že konanie vo veci trvá od roku 2000. Vo svojom vyjadrení porušiteľ práva uznáva, že k určitým prieťahom v konaní došlo, poukazuje pritom na fakt, že tieto prieťahy boli spôsobené práceneschopnosťou pojednávajúcich sudkýň, resp. odchodom jednej zo sudkýň do dôchodku.

Sme toho názoru, že tieto okolnosti nesmú byť na ujmy mojej klientky. Máme za to, že porušiteľ práva mal urobiť v súlade s čl. 48 ods. 2 Ústavy SR také organizačné opatrenia zamerané na prácu pojednávajúcich sudkýň, aby k prieťahom vo veci nedošlo.

Sme toho názoru, že prejednávaná vec nie je takej právnej zložitosti, aby bolo potrebné ju prejednávať 4 roky.

2. Do pozornosti Vášho súdu dávame fakt, že vec nie je dodnes právoplatne ukončená, čo taktiež osvedčuje dôvodnosť podanej sťažnosti. Moja mandantka sa ocitla po dobu 4 rokov v dlhodobej právnej neistote, čo v priamej príčinnej súvislosti znamená porušovanie čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a s tým súvisiace ujmy nemajetkovej povahy.

3. K tvrdenej účelovosti správania sa mojej klientky udávame fakt, že sťažnosť bola podaná vo veci súčasne so sťažnosťou predsedovi pojednávajúceho súdu so zámerom zjednať vo veci operatívnu nápravu. Sme toho názoru, že zákon takýto postup nevyklučuje.

Zároveň udávame, že aj napriek vyššie ozrejmovanému postupu vec nie je právoplatne ani s odstupom dvoch mesiacov od podania sťažnosti ukončená, čo opäť vo svojej podstate len potvrdzuje nami tvrdené prieťahy v konaní.

Samotné dokazovanie vo veci je len v počiatočnom štádiu, ktoré zahrňuje len účastnícku výpoveď sťažovateľky. Dokazovanie bude potrebné doplniť o listinné dôkazy, účastnícku výpoveď štatutárneho zástupcu navrhovateľa, príp. znalecké posudky, čím chceme povedať, že rozhodnutie vo veci nepredpokladáme v dohľadnej dobe, nehovoriac o možnosti odvolacieho konania.

Ako účelový sa nám javí fakt, že porušiteľ práva aj napriek dlhodobej nečinnosti vo veci po podaní sťažnosti v priebehu dvoch mesiacov vytýčil na deň 16. 12. 2004 už druhé pojednávanie, podľa nášho názoru so zjavným zameraním zlepšiť svoje postavenie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

4. K tvrdenej a požadovanej satisfakcii Vám udávame, že vinou prieťahov hrozí sťažovateľke, že v prípade neúspechu vo veci prejednávanej na OS Košice 2 bude musieť zaplatiť nemalé úroky z omeškania. Žiadame, aby aj túto skutočnosť mal Ústavný súd SR pri rozhodovaní veci na zreteli.

S poukazom na vyššie ozrejmované skutočnosti máme za to, že naša sťažnosť je dôvodná a žiadame, aby jej Ústavný súd Slovenskej republiky vyhovel v zmysle petitu. ...“

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ESLP a ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci,

správania účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

4.1. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie, ktoré sa začalo 25. januára 2000, teda skoro pred piatimi rokmi (4 roky a 11 mesiacov), a nie je k dnešnému dňu na súde prvého stupňa skončené. Predmetom sporu (pozri bod 2 I. časti tohto odôvodnenia) je náhrada konkrétnej peňažnej sumy kvalifikovanej žalobcom ako neoprávnený majetkový prospech.

4.2. Ústavný súd vzhľadom na už uvedené skutočnosti je toho názoru, že uvedená dĺžka konania nebola v posudzovanej veci závislá od zložitosti právneho sporu vedeného v konaní pred okresným súdom ani vyvolaná správaním sťažovateľky. V tejto súvislosti však ústavný súd poznamenáva, že nemohol prehliadnuť skutočnosť, na ktorú upozorňuje vo svojom vyjadrení aj predseda okresného súdu, v zmysle ktorej *„štátnej správe súdu bola sťažnosť v danom konaní doručená dňa 7. 10. 2004, teda v rovnaký deň, ako sťažnosť ústavná a paradoxne v čase, keď už prebehlo pojednávanie (30. 9. 2004)“*. Uvedená skutočnosť nasvedčuje tomu, že sťažovateľka, predtým, než sa obrátila so svojou sťažnosťou na ústavný súd, nevyužila včas všetky zákonom dané možnosti na ochranu svojich práv v konaní pred súdom prvého stupňa.

4.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej občianskoprávnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti, zo stanovísk účastníkov konania a na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd konštatoval zbytočné prietahy v období od:

- 30. januára 2001 (pojednávanie) do 7. júna 2003 (výzva žalobcovi), t. j. v trvaní dvoch rokov, štyroch mesiacov a jedného týždňa,
- od 6. augusta 2003 (vrátenie výzvy) do 29. apríla 2004 (opätovné zaslanie výzvy žalobcovi), t. j. v trvaní ôsmich mesiacov a troch týždňov,

spolu v trvaní troch rokov a jedného mesiaca, keď bol okresný súd nečinný.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v personálnych problémoch a „v *enormnej zaťažnosti všetkých vo veci konajúcich sudkýň*“ ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou priet'ahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

4.4. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

6.1. Sťažovateľka požadovala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 40 000 Sk z dôvodov uvedených v bode 3 I. časti odôvodnenia nálezu.

6.2. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky (pozri body 4. 1 až 4. 3 tejto časti) považuje za primerané vo výške 15 000 Sk.

6.3. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnej sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom. Advokát vykonal tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) zo 7. októbra 2004 a vyjadrenie zo 6. decembra 2004. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 13 602 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 534 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za tri úkony teda predstavujú 13 602 Sk, po zaokrúhlení (§ 25 vyhlášky) 13 610 Sk a spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (136 Sk v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky) sumu 14 018 Sk. Keďže sťažovateľka požadovala náhradu trov konania vo výške 9 340 Sk, ústavný súd jej žiadosti vyhovel a rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. decembra 2004